

Луценко Юрій Васильович,
керівник підрозділу, Рада національної
безпеки та оборони України, доктор
юридичних наук, професор;
Тарасюк Анатолій Васильович,
заступник керівника управління
Головного слідчого управління
Державного бюро розслідувань, доктор
юридичних наук, професор

КРИМІНАЛЬНО-ПРОВАВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Стрімкий розвиток суспільних правовідносин, демократизація державних інституцій неможлива без наступальної боротьби зі злочинністю у різних її проявах. Держава в особі компетентних органів визначає правила поведінки, що спрямовані на гарантування безпеки кожній особі, а також встановлення стану захищеності суспільства та держави від різного роду протиправних посягань на охоронювані інтереси. Порушення цих приписів може призвести до завдання непоправної шкоди ефективній діяльності держави у різних її сферах [5, с. 75; 6; 7, с. 364; 8, с. 389; 9, с. 364–365].

Сучасна теорія і практика запобігання та боротьби зі злочинністю вже давно не тішать себе ілюзіями стосовно того, що єдиними придатними чи основними засобами в цій сфері є виключно правові. Вочевидь, ефективність впливу на злочинність залежить у першу чергу і більшою мірою не від них, а від засобів економічних, соціальних, інформаційних, технічних, культурно-просвітницьких та ін. Проте і правові засоби впливу на злочинність продовжують відігравати достатню роль. У цьому аспекті правова політика держави у сфері запобігання злочинності та боротьби з нею є необхідною складовою всього відповідного напрямку державної політики [10, с. 220].

Категорія кримінально-правової політики є однією з найбільш досліджуваних, але, як це не парадоксально, одночасно й найменш пізнаних у науці кримінального права. За багато років і навіть століть її вивчення накопичена достатньо велика кількість знань про неї, вироблені підходи до розв'язання загальних і окремих питань кримінально-правової політики. Але, разом з тим, все ще лишається широке поле для діяльності сучасних і майбутніх дослідників, велика кількість не до кінця визначених аспектів у її розумінні [11, с. 169].

Окрім того, дослідження правової літератури кінця XIX ст. в частині питань кримінально-правової політики почало виходити за межі філософського осмислення і перейшло до кола правової науки. При цьому вивчення тогочасної кримінально-правової літератури дає підстави для висновку, що в ній у цілому було сформовано розуміння кримінально-правової політики, підтримуване більшістю європейських правознавців. Воно полягало у розгляді її як самостійної галузі науки чи частини іншої галузі науки (кримінології, кримінального права тощо), завданням якої є не догматичний аналіз чинного законодавства, а вироблення напрямів його розвитку *de lege ferenda* [11, с. 170].

На сьогодні, у кримінально-правовій науці ще не вироблено єдиного концептуального підходу щодо розуміння кримінально-правової політики. На думку переважної більшості дослідників даної проблематики відсутність цілісного підходу до сучасної концепції кримінально-правової політики в країні, у тому числі стратегії розвитку національного законодавства про кримінальну відповідальність, призводить до постійних не системних змін законодавства про кримінальну відповідальність. Це має своїм наслідком, виникнення ситуацій невідповідності кримінального законодавства іншим нормативно-правовим актам, у тому числі і Основному закону – Конституції України, що у свою чергу тягне за собою суттєві проблеми у правозастосовній практиці [1, с. 85; 2, с. 131–135; 3, с. 125;].

Досліджуючи зміст, структуру та завдання кримінально-правової політики не можливо оминати увагою питання визначення її місця в системі самої державної політики у сфері запобігання злочинності, яка водночас виступає частиною правової політики держави. Це може бути здійснено шляхом як застосування загальної діалектичної методології, яка дає можливість встановити її місце у внутрішній політиці держави, так і політиці боротьби зі злочинністю [4, с. 87].

Беззаперечно, що одним із пріоритетних напрямів діяльності держави є діяльність спрямована на запобігання злочинності. Протидія злочинності є важливою складовою функціонування держави будь-якого типу незалежно від часу свого існування. Величезна кількість нормативно-правових актів, різноманітних програм та стратегій, що приймаються органами державної влади, велика кількість правоохоронних та правозастосовних органів – все це свідчить про значну роль політики у сфері запобігання злочинності в діяльності держави.

Невід'ємною складовою такого напрямку діяльності держави беззаперечно є кримінально-правова політика. Не дивлячись на розрізненість поглядів в питанні її змісту та сутності, майже всі науковці схиляються до думки, що остання виступає структурною частиною правової політики держави, основний зміст якої зводиться до застосування репресивних заходів. Визначити її місце в системі правової політики є процесом складним, проте вкрай необхідним для розуміння її змістовного наповнення та термінологічної характеристики.

Отже, кримінально-правова політика являє собою системоутворюючий елемент усієї державної політики у сфері боротьби зі злочинністю, виступає багатовекторним явищем, що зумовлює можливість її тлумачення у різних значеннях суспільних відносин. Вона має за кінцеву мету ліквідацію злочинності шляхом усунення відповідних причин, умов та чинників, що її породжують, і використовуючи як засоби кримінальне, кримінальне процесуальне, виправнотрудове право та засоби профілактики. Також кримінально-правова політика держави розробляє стратегію і тактику, формулює основні завдання, принципи, напрями і цілі кримінально-правового впливу на злочинність та засоби їх досягнення.

Список використаних джерел

1. Луценко Ю. В. Доктринальні положення кримінально-правової політики держави у сфері забезпечення воєнної безпеки України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Вип. 138. 2019. С. 84–96.
2. Луценко Ю. В. Правові засади формування та реалізації воєнної політики України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. № 4, С. 130–136.
3. Луценко Ю. В., Клименко С. В. Поняття та зміст кримінально-правової політики держави. *Право.ua*. 2015. № 1. С. 125–131.
4. Луценко Ю. В. Політика держави у сфері боротьби зі злочинністю в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2024. Том 35 (74) № 4. С. 86–93.
5. Луценко Ю. В. Протидія організованій злочинності: національний та іноземний досвід. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2024. Том 35 (74) № 2. С. 75–81.
6. Луценко Ю. В. Участь спеціальних служб іноземних держав у протидії організованій злочинності та корупції на

прикладі Італійської Республіки. *Наше право*. 2017. № 4. С. 110–116.

7. Луценко Ю. В., Полторацький О. Б. Протидія злочинності в контексті світової безпекової політики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 215–217.

8. Луценко Ю. В., Тарасюк А. В. Актуальні проблеми удосконалення окремих положень кримінального та кримінального процесуального законодавства України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 388–391.

9. Макаренко Н. К., Луценко Ю. В. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації, що вчиняють шахрайські та корупційні правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 364–368.

10. Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. Т. 5: Кримінально-правові науки. Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю в Україні / за заг. ред. В. В. Сташиса. Харків, 2008. 840 с.

11. Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи: монографія / Ю. В. Баулін та ін. Київ: ВАІТЕ, 2015. 688 с.

Мазена Світлана Олегівна,
доцент кафедри кримінального права
і процесу Західноукраїнського
національного університету
Міжнародний дослідник університету
Оснабрюк (Німеччина), кандидат
юридичних наук, доцент

НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ БОРТЬБИ З ПРОПАГАНДОЮ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Яку роль відіграють передові технології модерзації контенту та нові інструменти кримінального права у контролі за поширенням російської пропаганди на платформах соціальних мереж під час російсько-української війни?

Не секрет, що війна триває не лише на полі бою, але і в інформаційному просторі. І Україна докладає максимум зусиль, щоб застосувати ефективні засоби протидії російській